

‘Praat eerst met mij!’

Omar, 15 jaar

Omar woont samen met zijn moeder, stiefvader, en broertjes en zusje in Nederland. Zijn ouders komen uit Somalië en zijn gescheiden toen Omar 5 was. Omar heeft geen contact meer met zijn vader. Zijn moeder vindt hem te verwesterd, weet niet goed wat zij aan moet met zijn gedrag en overweegt hem te laten heropvoeden in Somalië.

‘Het begon in de eerste klas van de havo met één keertje spijbelen tijdens geschiedenis. Ik wilde het eigenlijk niet, maar liet me toch overhalen om mee te gaan naar het winkelcentrum in de buurt. Het bleef niet bij die ene keer. Steeds vaker sloegen we de geschiedenisles over en gingen we met een groepje vrienden naar de supermarkt. Mijn moeder en stiefvader wisten hier natuurlijk niks van, totdat mijn mentor ze belde. Dat zorgde voor een fikse ruzie thuis, want mijn moeder was erg boos op mij.

Daarna veranderde er eigenlijk niet zo veel. Ik spijbelde nog steeds af en toe en na school trok ik veel op met mijn vrienden. Dan hingen we wat rond op het schoolplein of bij het winkelcentrum. Ik vond sowieso dat mijn moeder haar manier van opvoeden veel te streng was, dus ik was toch liever zo min mogelijk thuis. Mijn moeder merkte daar weinig van, want zij was vooral druk met mijn broertje van vijf. Hij sliep slecht, had vaak driftbuien en wilde nooit luisteren. Mijn moeder en stiefvader vonden het lastig om daar mee om te gaan en daarom kwam er af en toe een hulpverlener van het Centrum voor Jeugd en Gezin bij ons thuis. Zij had vooral contact met mijn stiefvader, omdat mijn moeder niet zo goed Nederlands spreekt en omdat ze niet wilde dat er te veel buitenstaanders zich met ons gingen bemoeien. Mijn stiefvader, die ook Somalisch is, sprak veel beter Nederlands, omdat hij al veel langer in Nederland woonde.

De relatie tussen m'n moeder en mij werd ondertussen steeds slechter. Toen ze bij de was een leeg sigarettenpakje in mijn broekzak vond, kregen we erge ruzie. Zo erg, dat ik wegliep en die nacht bij een vriend bleef slapen. Ik wilde even niet thuis zijn.

Mijn vrienden hadden een slechte invloed op mij. Op een dag daagden ze me zelfs uit om een zak snoep te stelen in de supermarkt, maar ik werd aangesproken door iemand en legde de zak snel weer terug.

Wat Omar niet weet is dat de man die hem aanspreekt in de supermarkt een vriend van zijn stiefvader is. Zo komt het verhaal terecht bij Omars stiefvader, die het op zijn beurt weer bespreekt met zijn vrouw en de hulpverlener van het CJG. Omars moeder reageert erg heftig op het voorval, maar de hulpverlener weet haar te kalmeren. Ze vraagt haar wat zij een goede manier vindt om Omar hiermee te confronteren en stelt voor om samen het gesprek met hem aan te gaan. Dan kan hij uitleggen waarom hij dit gedaan heeft en kunnen ze afspraken met hem maken. Maar Omars moeder is het hier niet mee eens. Ze is gewend om problemen te bespreken met haar familie in Somalië en belt hen om te vertellen wat er gebeurd is. Zij vinden dat Omar het slechte pad op gaat en zeggen dat ze nog strenger voor hem moet zijn.

Toen ik veertien was, gingen mijn moeder en mijn stiefvader uit elkaar. Ik merkte dat mijn moeder in die periode weer meer naar haar familie in Somalië trok. Ze belde veel met hen, en dan hoorde ik haar praten over de opvoeding van mijn broertjes en zusje en mij. De hulpverlener van het CJG kwam ook niet meer, omdat het beter ging met mijn broertje. Volgens mij bleef zij wel altijd beschikbaar voor vragen, maar ik wist dat het mijn stiefvader was die mijn moeder er vaak van overtuigd had om hulp te vragen bij het CJG, dus dat ging ze zonder hem

Portretten schadelijke praktijken

Vijf jongvolwassen slachtoffers delen hun verhaal. Naast hun verhalen vind je steeds praktische tips over hoe te handelen als je hier als professional mee te maken krijgt. Vermoed je schadelijke praktijken? Jij kunt het verschil maken! Ga het gesprek aan, durf te vragen en vergroot de kans op vroegtijdige signalering.

Tip

- Vraag uit wat opvattingen zijn van ouders over opvoeding/straffen/consequenties etc. om zicht te krijgen op wat ze misschien willen gaan doen.

NB: dit geldt voor een professional die al betrokken is in het gezin/bij de ouders. Wanneer dit niet zo is, is het van belang eerst het (vermoedelijke) slachtoffer te spreken om in te kunnen schatten of het veilig is om de ouders aan te spreken.

‘Toen mijn moeder een sigarettenpakje in mijn broekzak vond, kregen we erge ruzie. Zo erg, dat ik wegliep’

Tip

- Wanneer je met een (vermoedelijk/potentieel) slachtoffer in contact bent maar diegene is nog niet klaar om hulp te accepteren, blijf wel betrokken en geef aan dat je bereikbaar bent, voor als diegene wel iemand nodig heeft.

vast niet doen. En waar mijn moeder meer richting onze familie trok, voelde ik juist steeds minder verbinding met mijn Somalische roots. Ik merkte dat ze het moeilijk vond dat ik thuis geen Somalisch sprak en dat ik een sterke eigen mening had. Ze vond dat ik te weinig respect had voor mijn docenten en voor haar.

Toen ik in de derde klas zat, moest ik samen met mijn moeder op gesprek komen bij de leerplichtambtenaar. Mijn mentor was er ook bij, en we gebruikten de **tolktelefoon** voor mijn moeder. Ik spijbelde steeds meer in die tijd, maar had heel weinig zin om daar iets aan te veranderen. Mijn moeder was vrij emotioneel tijdens dat gesprek, en boos op mij. De leerplichtambtenaar verwees ons door naar Jeugdzorg, zodat zij ons konden helpen om onze relatie en de situatie thuis te verbeteren.

Een tijdje later deed ik iets heel stoms. Met mijn vrienden stal ik schoenen uit een schoenenwinkel. We werden gefilmd door bewakingscamera's en de eigenaar van de winkel deed aangifte tegen ons. Wat ik niet wist, was dat mijn moeder daardoor een heftige beslissing nam...

Omars moeder was al in paniek toen de leerplichtambtenaar hen doorverwees naar Jeugdzorg. Ze is bang dat Jeugdzorg haar kinderen van haar afneemt. En nu krijgt ze te horen dat haar zoon een winkeldiefstal had gepleegd... Ze zoekt contact met haar ouders en samen maken ze een plan om Omar naar een kostschool in Somalië te sturen, waar hij heropgevoed kan worden. Ze handelen snel, want Omars moeder wil hem wegbrengen voordat hij veroordeeld wordt voor de winkeldiefstal.

Rond diezelfde periode werd mijn oma in Somalië erg ziek. Ten minste, dat dacht ik. Mijn moeder vertelde ons dat we met het hele gezin naar haar toe gingen. Een paar dagen voordat we vertrokken ging ik nog even langs school om wat dingen uit mijn kluisje te halen. Daar kwam ik mijn mentor tegen, die me vroeg hoe het met me ging en of ik nog plannen had voor het weekend. Ik vertelde hem over onze reis naar Somalië. Hij reageerde verbaasd, omdat hij wist dat we normaal gesproken maar één keer in de twee jaar daarnaartoe gaan. Ik vertelde hem dat we gingen vanwege de ziekte van mijn oma, maar dat ik er helemaal geen zin in had. Hij vroeg nog of mijn moeder het wel aan school had doorgegeven, maar ik antwoordde dat ze waarschijnlijk niet wist hoe dat moet. Dat was het einde van ons gesprek.

Twee dagen later vertrokken we. Ik had écht niet in de gaten wat er achter mijn rug om was geregeld. Achteraf was het wel opvallend dat mijn oma alweer zo snel was opgeknapt, want toen we aankwamen ging het alweer een stuk beter met haar. Maar daar stond ik niet zo bij stil. Het was namelijk eigenlijk best fijn bij mijn opa en oma, het voelde als vakantie. Een dag voordat we terug zouden vliegen, vroeg mijn opa me of ik een stukje met hem wilde gaan rijden. Ik ging gezellig met hem mee, maar op een gegeven moment stopten we bij een kostschool. Daar zette hij me uit de auto. Ik begreep er niets van! Hij nam mijn telefoon in en zei dat ik naar binnen moest gaan. Daar stond ik dan bij een kostschool, zonder geld, zonder paspoort en zonder telefoon. Ik kon nergens heen...?

Omar komt terecht op een kostschool waar hij Somalisch leert en geloofsonderwijs krijgt. De leefomstandigheden zijn er slecht: leerlingen worden gestraft met zware fysieke straffen, krijgen weinig te eten en hebben geen contact met de buitenwereld. Omars familie weet van de fysieke straffen op deze school en staat daar ook achter. Maar dat de leefsituatie zó slecht is, daar zijn ze niet van op de hoogte.

Als Omar na een maand nog niet terug is uit Somalië begint zijn school zich zorgen te maken. Ze krijgen geen contact met Omar en zijn moeder en besluiten een melding te doen bij de leerplichtambtenaar. De mentor van Omar had voor zijn vertrek naar Somalië al zijn bedenkingen over de reis. Hij bespreekt dit met een collega en zij stelt voor om advies te vragen bij het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA). Het LKHA bevestigt dat het goed zou kunnen zijn dat Omar is achtergelaten. Zijn mentor doet een melding, waarna het LKHA een onderzoek start. Ze spreken met school, met de eerder betrokken CJG-hulpverlener en met de leerplichtambtenaar. Ook proberen ze te onderzoeken of het mogelijk is in gesprek te gaan met Omars moeder en eventueel met zijn vader of stiefvader. Tegelijkertijd proberen ze contact te zoeken met Omar. Zo proberen ze een inschatting te krijgen van de situatie en de veiligheid en zoeken ze naar mogelijkheden om Omar terug te laten keren naar Nederland.

Tip

- Wanneer er een tolk nodig is, maak dan gebruik van een officiële tolk. Laat niet een familielid of de jongere zelf tolken omdat deze wellicht niet alles op een neutrale manier vertaalt. Onafhankelijkheid van de tolk is belangrijk!

Tip

- Een reactie zoals die van Omar zijn moeder is niet altijd te voorkomen, omdat het vaak lastig is voor de familie dat er nog meer mensen en instanties bij worden betrokken. Toch is het goed om aan te geven wat je ideeën zijn voor het vervolg en het gesprek hierover aan te gaan.

Tips

- Begin het gesprek laagdrempelig.
- Trek niet te snel conclusies, maar stel veel vragen en vraag door. Wees niet bang om directe vragen te stellen over signalen die je ziet.
- Verbind signalen met elkaar. (spijbelen + plotseling op vakantie gaan + geen verlof aangevraagd)
- Bij twijfel: vraag door.

Tip

- Overleg met collega's als je het gevoel hebt dat er iets niet klopt en vraag (anoniem) advies bij een specialistische organisatie zoals LKHA of Veilig Thuis. Zij kunnen je helpen een inschatting te maken van de situatie, escalatie te voorkomen en vervolgstappen te bepalen. Doe dit zo snel mogelijk.